

Список використаних джерел

1. *Еко Умберто*. Як написати дипломну роботу: Гуманітарні науки / Пер. за ред. О. Глотова. Тернопіль: Мандрівець, 2007.
2. *Ідея Університету: Антологія* / Упоряд. : М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; відп. ред. М. Зубрицька. Львів: Літопис, 2002.
3. Лімська декларація «Про академічну свободу і автономію вищих навчальних закладів» // *Управління університетом: проблеми та шляхи їх вирішення* / Матеріали міжнародного семінару 23-24 листопада 2001, м. Львів. Львів-Дрогобич: Коло, 2002. С. 206-220.

УДК 37.01

Варшавський Олександр Павлович
*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії
Дніпровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*

ФІЛОСОФІЯ ДЛЯ УНІВЕРСИТЕТУ ЧИ НАВПАКИ?

Автор обґрунтовує зв'язок між філософією та університетом як взаємно необхідний. З одного боку, філософія прагне до інституціональної форми організації. А з другого, університет потребує всякий раз відмінної онтологічної інтерпретації досліджуваної речі. Без цієї взаємності університет замикається в шкільну парадигму, а філософія перетворюється на довільне резонанство.

O. P. Varshavskyi

PHILOSOPHY FOR UNIVERSITY OR VICE VERSA?

The author grounds the connection between philosophy and the university as mutually necessary. On the one hand, philosophy strives for an institutional form of organization. On the other hand, the university needs an every time different ontological interpretation of the researched thing. Without this correlation, the university is locked into a school paradigm and philosophy becomes an arbitrary reasoning.

Як для сучасної філософії, так і для філософії всіх попередніх епох головним випробовуванням було і залишається те, що для ділових людей зовсім не є очевидним її соціальний статус. Здається, що філософію в ряді інших наукових дисциплін і спецкурсів придумали в університеті для задоволення народно-господарських потреб, яких саме – не ясно. Проте, навіть науковцям часто не є зрозумілим її гносеологічний потенціал. А через те філософії завжди

доводиться *виправдовуватись* перед громадянським та науковим суспільством у тому, що вона йому чимось таки корисна.

Фалес, перший із західних мудреців, виглядав для своїх співгромадян диваком, міським божевільним. Його філософський спосіб життя уже за Аристотеля став анекдотом про людину, що, вдивляючись у небо, стала даремною для земного побуту. Він був змушений виправдовуватись перед рідними мілетцями тим, мовляв, що заняття споглядальними (теоретичними) справами може бути для «реального життя» міста вигідним.

Минають віки, але й досі навіть університетська публіка сприймає загальносвітовий науковий ступінь *доктора філософії* прикрашальною метафорою, що нібито являє собою всього лише данину традиції. За моїм досвідом ті, кого називають «технарями», тлумачать філософію як фабрикацію світогляду, штучно вироблену ідеологію, що додається до «об'єктивного» світу. А відтак, цілком логічно вони вимагають емансипації науково-технічної сфери від філософії.

На чому ґрунтується це поширене упередження? Здавалося б, уже відбувся в ХХ столітті «тріумф» феноменології, уже здійснена після ДСВ постпозитивістська критика науки, однак, у нас досі квітне наївна віра в існування «фактичного» знання про т. зв. «само собою зрозумілий» світ. Університетські здобувачі не поспішають цікавитися новаціями у сфері методології пізнання, відпрацьовуючи завдані колись (парадигмальні) схеми. Вони досі уявляють собі науку кумулятивно, як накопичення фактичних істин, а наукову діяльність, як різновид фабричного виробництва.

Натомість Едмунд Гуссерль першим показав, що річ не одна і та ж сама, що вона в своїй «фактичності» обумовлена тою чи іншою *настановою* пізнавального суб'єкта. Нові факти з'являються тільки внаслідок нових ідей, а ідеї – внаслідок нових онтологічних інтерпретацій. Коло фактів обмежене певною свідомо чи несвідомо прийнятою онтологією, ніколи не дається нам саме по собі. Це означає, що який би не був пізнавальний предмет (хай хоч предмет управління залізничними перевезеннями), він лише в тому випадку буде показувати себе, розкривати свою сутність, якщо цьому буде сприяти *відмінне* онтологічне бачення.

А де воно береться – оце саме бачення? Це ж зовсім не природна функція організму бакалавра або магістра. Тим більш що такі фахівці роками карбуються як конформісти, здатні щонайбільше на відтворення вихованих пізнавальних схем. Звичайно, подібне бачення, зміна пізнавальної настанови можливі тільки внаслідок продуманого історико-філософського знання в усіх його несподіваних поворотах. Мислити суб'єкт починає рівно тоді, коли йому представлена різниця не менше як двох онтологій досліджуваного предмета. Тільки тоді можна розраховувати на здатність самостійного продукування зразків технологій, методів вирішення задач, революційних підходів до розуміння будь-яких реалій. А інакше університет випускає спеціаліста, який у своїй діяльності просто приречений на те, щоб *позичати* чужі гештальти та патерни. А той, хто сам не придумує колесо, всього лише купляючи його патент, не прийде раптом до створення однорейкових потягів. Така ідея йому просто не спаде на думку.

Ні для кого не новина, що це філософії Платона вперше стала необхідна Академія, на спадок якої і претендують нинішні університети. Західне пізнання завжди потребує діалогу, причому в інституціональній формі. Отже, це філософія вирішила – університету бути, а не навпаки. Відповідно для того, щоб *бути університетом* мало всього лише носити це амбітне філософське ім'я. Аби здійснитися над школярством професійно-технічного інституту, треба бути здібним бачити *універсум* речі, в тому числі, речі технологічної. Якщо ж філософія відчуває себе в університеті бідною родичкою, то скоріше за все вона сама втратила свій головний навик. Без відмінної *онтології* вона стає довільним резонерством. У цій якості філософія не потрібна ні університету, ні самій собі.